

Katowice, 19 maja 2025 r.

Pan Jan Chrząszcz
Radny
Sejmiku Województwa Śląskiego

INTERPELACJA nr 15 w sprawie: zrównoważonego rozwoju turystyki w Beskidach oraz ochrony terenów górskich przed nadmierną zabudową i degradacją środowiska.

W odpowiedzi na zgłoszoną interpelację dotyczącą konieczności wypracowania skutecznych narzędzi zarządzania ruchem turystycznym oraz ochrony przyrody i krajobrazu w rejonie Beskidów, uprzejmie informuję, że Zarząd Województwa Śląskiego prowadzi wieloaspektowe działania w ramach obowiązujących kompetencji, przepisów prawa i dokumentów strategicznych.

1. Czy Zarząd Województwa Śląskiego planuje przygotowanie lub aktualizację strategii zrównoważonego rozwoju turystyki w Beskidach, uwzględniającej ochronę przyrody, interesy lokalnych społeczności i ograniczenie presji inwestycyjnej?

Zarząd Województwa Śląskiego przywiązuje dużą wagę do zrównoważonego rozwoju turystyki na obszarach górskich. Kwestie równowagi rozwoju infrastruktury turystycznej z ochroną środowiska oraz poszanowaniem potrzeb społeczności lokalnych zostały ujęte w obowiązujących dokumentach strategicznych województwa. Aktualna Strategia Rozwoju Województwa „Śląskie 2030 – Zielone Śląskie” oraz towarzysząca jej Polityka Rozwoju Turystyki Województwa Śląskiego 2030 kładą nacisk na rozwój sektora turystycznego w harmonii z przyrodą i dziedzictwem kulturowym regionu. Przy formułowaniu tych dokumentów przyjęto m.in. zasadę, że planowane działania muszą respektować ograniczenia wynikające z chłonności i pojemności turystycznej danego obszaru, tak aby nie dochodziło do degradacji środowiska ani konfliktów społecznych. W ramach kluczowych inicjatyw strategicznych znalazło się przedsięwzięcie „Turystyczne Śląskie”, obejmujące m.in. rozwój atrakcyjnej oferty turystycznej subregionach południowych (Beskidy, Śląsk Cieszyński, Żywiecczyzna) z wykorzystaniem ich unikalnych walorów przyrodniczych i kulturowych. Efektem tych działań ma być zwiększenie atrakcyjności turystycznej opartej na potencjałach

lokalnych, przy jednoczesnym budowaniu pozytywnego wizerunku regionu oraz dywersyfikacji jego gospodarki.

Obecnie Zarząd Województwa nie prowadzi odrębnych prac nad osobną strategią dedykowaną wyłącznie Beskidom, ponieważ kwestie zrównoważonego rozwoju turystyki w tym regionie są już integralną częścią wymienionych wyżej dokumentów wojewódzkich. Ich zapisy uwzględniają potrzebę ograniczania presji inwestycyjnej na wrażliwe tereny oraz ochrony środowiska naturalnego i dziedzictwa kulturowego przy planowaniu nowych przedsięwzięć turystycznych. Przykładowo, Polityka Rozwoju Turystyki 2030 podkreśla konieczność minimalizowania negatywnego wpływu turystyki na ekosystemy i krajobraz oraz promowania partycypacji społeczności lokalnych w planowaniu rozwoju turystycznego. Zarząd Województwa korzysta także z wniosków płynących z dostępnych analiz, takich jak Raport z wdrożenia standardów turystyki zrównoważonej w województwie śląskim (2024), który akcentuje m.in., że łączenie rozwoju turystyki z troską o środowisko naturalne oraz z czynnym udziałem społeczności lokalnych przekłada się na długofalowe korzyści zarówno dla regionu, jak i mieszkańców. Wszystkie te uwarunkowania są brane pod uwagę w polityce Województwa Śląskiego względem obszaru Beskidów.

2. Czy prowadzone są lub będą prowadzone prace systemu zarządzania ruchem turystycznym w najpopularniejszych lokalizacjach (np. szlaki na Baranią Górę, Skrzyczne, Równicę), np. w postaci limitów, systemu rezerwacji online, monitoringu szlaków?

Zarządzanie ruchem turystycznym w najczęściej odwiedzanych miejscach Beskidów (takich jak szlaki na Baranią Górę, Skrzyczne czy Równicę) jest istotnym elementem koncepcji turystyki zrównoważonej w regionie. Działania w tym zakresie są prowadzone we współpracy z lokalnymi samorządami oraz służbami odpowiedzialnymi za utrzymanie szlaków (m.in. z administracją parków krajobrazowych, zarządcami marek terytorialnych). Celem jest zapobieganie nadmiernej koncentracji ruchu na wrażliwych przyrodniczo obszarach przy jednoczesnym zapewnieniu turystom bezpiecznego dostępu do atrakcji. Aktualnie w województwie śląskim nie funkcjonuje formalny system limitowania liczby turystów czy obowiązkowych rezerwacji wstępu na szlaki górskie (takie rozwiązania spotykane są jedynie w niektórych parkach narodowych o najwyższym statusie ochronnym). Niemniej prowadzone są działania wspierające monitoring natężenia ruchu turystycznego oraz dystrybucję ruchu w czasie i przestrzeni. Przykładem są zlecane corocznie badania ruchu turystycznego w województwie śląskim, które stanowią istotne narzędzie wspierające zarządzanie ruchem turystycznym w regionie. Badania te umożliwiają bieżące monitorowanie liczby turystów spoza regionu, mieszkańców województwa podróżujących w jego obrębie oraz szacowanie wielkości ruchu turystycznego z zagranicy. Dzięki temu możliwe jest identyfikowanie trendów, preferencji turystów oraz obszarów o największym natężeniu ruchu, co pozwala na podejmowanie odpowiednich działań zaradczych i planistycznych.

W popularnych miejscowościach beskidzkich wdrażane są usprawnienia infrastrukturalne (np. rozbudowa parkingów, wyznaczanie alternatywnych tras dojściowych, punkty informacyjne), a także narzędzia informatyczne ułatwiające turystom planowanie wizyt poza godzinami szczytu. Województwo rozwija również systemy informacji przestrzennej – np. regionalny geoportal ORSIP 2.0 integruje dane o atrakcjach i szlakach turystycznych – co stwarza podstawę do tworzenia interaktywnych map prezentujących aktualne warunki na szlakach. Tego typu narzędzia mogą w przyszłości posłużyć do ostrzegania o nadmiernym zatłoczeniu tras lub sugerowania mniej obleganych alternatyw.

3. Czy województwo planuje wsparcie dla gmin górskich w zakresie ochrony terenów zielonych i krajobrazowych – np. poprzez fundusze celowe na wykup gruntów cennych przyrodniczo lub program rewitalizacji terenów zdegradowanych?

W ramach polityki regionalnej dostępne są narzędzia finansowe wspierające gminy – w tym gminy południowej, górskiej części województwa – w działaniach na rzecz ochrony przyrody i krajobrazu. Jako Instytucja Zarządzająca programem Fundusze Europejskie dla Śląskiego 2021–2027 (FESL), Zarząd Województwa zaplanował wsparcie projektów w kilku obszarach tematycznych służących m.in. ochronie przyrody, bioróżnorodności oraz rewitalizacji terenów zdegradowanych. Należy zaznaczyć, że nie są to środki dedykowane wyłącznie gminom górskim – mogą z nich korzystać wszystkie samorządy spełniające kryteria naboru – jednak gminy beskidzkie kwalifikują się do udziału w tych projektach na równych zasadach.

Ochrona przyrody i bioróżnorodności: W ramach FESL przewidziano środki na projekty służące ochronie i regeneracji obszarów cennych przyrodniczo, połączone z edukacją ekologiczną. Preferowane są przedsięwzięcia zakładające tworzenie i utrzymanie terenów zielonych oraz ostoji bioróżnorodności (m.in. ogrody botaniczne, parki ekologiczne, banki genów, ogrody społeczne, itp.). Część alokacji w tym działaniu została wyodrębniona na projekty strategiczne realizujące cele terytorialnych strategii subregionalnych – w tym Subregionu Południowego, obejmującego rejon Beskidów.

Rekultywacja terenów zdegradowanych: FESL wspiera także przywracanie wartości przyrodniczych lub użytkowych terenom zdegradowanym działalnością człowieka. Dofinansowanie obejmuje działania takie jak usuwanie odpadów i zanieczyszczeń, remediacja gruntów, eliminacja gatunków inwazyjnych oraz zazielenianie obszarów przemysłowych. Preferowane są projekty przekształcające takie tereny na cele środowiskowe – np.:

- parki i lasy miejskie,
- zieleńce,
- przyrodnicze ścieżki edukacyjne,
- miejskie geoparki.

W 2025 r. planowane są także dedykowane nabory projektów rekultywacyjnych finansowanych z Funduszu Sprawiedliwej Transformacji – z alokacją podzieloną na poszczególne subregiony województwa. Dla Subregionu Południowego (obejmującego m.in. powiaty beskidzkie) przewidziano nabór jesienią br., z pulą ok. 1 mln euro na projekty przywracające wartości przyrodnicze na terenach przemysłowych. **Rewitalizacja obszarów zdegradowanych:** komplementarnie, program regionalny finansuje kompleksowe projekty rewitalizacyjne na obszarach miejskich i wiejskich, ukierunkowane na rozwiązanie lokalnych problemów społecznych z jednoczesną poprawą jakości środowiska. W ramach tych inwestycji kładzie się nacisk na stosowanie rozwiązań zrównoważonych, niskoemisyjnych i zasobooszczędnych, w tym rozwój zielonej i niebieskiej infrastruktury oraz zwiększanie udziału terenów zielonych w przestrzeni publicznej. Wsparcie udzielane jest wyłącznie projektom zgodnym z lokalnymi programami rewitalizacji, co gwarantuje ich dopasowanie do specyfiki danego obszaru. Obecnie trwają nabory w konkursach rewitalizacyjnych – również gminy beskidzkie mogą zgłaszać do dofinansowania projekty przyczyniające się do odnowy zdegradowanych centrów miejscowości, renowacji obiektów z zachowaniem zieleni czy tworzenia nowych przestrzeni publicznych przyjaznych mieszkańcom i środowisku.

Podsumowując, województwo śląskie dysponuje instrumentami wsparcia, z których gminy górskie mogą korzystać w celu ochrony swoich terenów zielonych i krajobrazowych. Dotyczy to zarówno działań stricte przyrodniczych (tworzenie lub powiększanie obszarów chronionych, ochrona siedlisk, nasadzenia zieleni), jak i rekultywacji terenów zdewastowanych oraz proekologicznej rewitalizacji przestrzeni publicznych. Zarząd

Województwa deklaruje gotowość współpracy z samorządami lokalnymi przy identyfikacji i wdrażaniu takich projektów na obszarze Beskidów – m.in. poprzez instrumenty terytorialne dedykowane Subregionowi Południowemu.

4. Czy samorząd województwa prowadzi lub planuje dialog z gminami i organizacjami ekologicznymi w sprawie ujednolicenia lokalnych polityk planistycznych, aby przeciwdziałać rozproszonemu i niekontrolowanemu rozlewaniu się zabudowy w górach?

Zarząd Województwa dostrzega istotność problemu rozproszonej, niekontrolowanej zabudowy na terenach górskich – nasilająca się presja inwestycyjna może prowadzić do trwałych, niekorzystnych zmian w krajobrazie, degradacji środowiska oraz obniżenia jakości życia mieszkańców. Przeciwdziałanie żywiołowemu rozlewaniu się zabudowy jest zatem ważnym wyzwaniem planistycznym i środowiskowym, kluczowym dla zrównoważonego rozwoju południowej części województwa oraz zachowania jej walorów przyrodniczo-kulturowych.

W Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Śląskiego 2020+ (uchwalonym uchwałą Sejmiku Nr V/26/2/2016 z 29.08.2016 r., publ. w Dz. Urz. Woj. Śl. Z 13.09.2016 r. poz. 4619) przyjęto zasady zagospodarowania przestrzennego dedykowane obszarom górskim, mające na celu ograniczenie negatywnych zjawisk przestrzennych i ochronę krajobrazu. Zasady te obejmują m.in.:

- Wysokie standardy ładu przestrzennego i architektury – kształtowanie zabudowy o wysokiej jakości urbanistyczno-architektonicznej, z nawiązaniem do tradycyjnych form i lokalnych materiałów budowlanych;
- Rozwój turystyki przyjaznej środowisku – rozwijanie turystyki, agroturystyki i infrastruktury rekreacyjnej w oparciu o lokalne walory przyrodnicze i kulturowe, z uwzględnieniem potrzeby minimalizacji potencjalnych konfliktów przestrzennych i środowiskowych;
- Utrzymanie tradycyjnego użytkowania gruntów – zachowanie ekstensywnej gospodarki rolnej (łąki kośne, wypas zwierząt) na otwartych terenach górskich jako formy zabezpieczenia krajobrazu przed degradacją i sukcesją niepożądanego roślinności;
- Unikanie zabudowy na terenach niebezpiecznych – wyłączenie spod zabudowy terenów objętych ruchami masowymi (osuwiskami) oraz przeznaczanie ich pod zalesienie bądź użytkowanie rolne;
- Ochrona cennych lasów przed zabudową – niewyznaczanie terenów leśnych o istotnych walorach glebochronnych i wodochronnych pod zabudowę ani infrastrukturę turystyczno-sportową.

Obecnie Zarząd Województwa nie prowadzi wyspecjalizowanego, odrębnego forum dialogu poświęconego ujednolicaniu polityk planistycznych gmin w tym zakresie. Należy jednak zaznaczyć, że zagadnienie ochrony górskiego krajobrazu przed chaotyczną zabudową przewija się w ramach szerszych procesów konsultacyjnych i współpracy z jednostkami samorządu terytorialnego – przede wszystkim w kontekście prac nad dokumentami planistycznymi oraz inicjatywami z zakresu gospodarki przestrzennej, ochrony przyrody i rozwoju regionalnego.

W ostatnich latach Samorząd Województwa zainicjował prace nad szeregiem dokumentów strategicznych i planistycznych, w ramach których poruszana jest także problematyka racjonalizacji zabudowy na terenach górskich. Trwa m.in. aktualizacja Strategii Rozwoju Województwa oraz przegląd zapisów Planu Zagospodarowania Przestrzennego Woj. Śląskiego – procesy te odbywają się z udziałem przedstawicieli gmin i pozwalają na wymianę uwag dotyczących planowania przestrzennego. Szczególnie należy wyróżnić trwające prace nad Audytem Krajobrazowym Województwa Śląskiego, który będzie nowym narzędziem wspomagającym ochronę i kształtowanie krajobrazu, wzmacniającym

planowanie przestrzenne zarówno na poziomie regionalnym, jak i lokalnym. Przy opracowaniu Audytu Województwo prowadziło szeroki dialog z gminami – zorganizowano konferencje subregionalne, spotkania konsultacyjne oraz zapewniono bieżący dostęp do informacji dla zainteresowanych samorządów. Tak włączający proces partycypacji, angażujący przede wszystkim lokalne władze, sprzyja wypracowaniu spójnych kierunków polityki przestrzennej i wymianie dobrych praktyk, co docelowo pomoże przeciwdziałać niekontrolowanemu rozlewaniu się zabudowy w terenach górskich.

5. Czy możliwe jest stworzenie wojewódzkiego rejestru lub mapy terenów zagrożonych nadmierną zabudową, która mogłaby służyć jako narzędzie doradcze dla lokalnych planistów i mieszkańców?

Z punktu widzenia obecnych uwarunkowań prawnych i dostępnych narzędzi planistycznych, utworzenie odrębnego wojewódzkiego rejestru (lub mapy) terenów zagrożonych nadmierną zabudową nie jest obecnie przewidziane ani uzasadnione. Obowiązujący Plan Zagospodarowania Przestrzennego Woj. Śląskiego 2020+ wyznacza już ramy zagospodarowania dla różnych typów obszarów funkcjonalnych – w tym dla obszaru górskiego oraz obszarów cennych przyrodniczo – co stanowi podstawę koordynacji polityki przestrzennej w skali regionu. Jednocześnie Zarząd Województwa prowadzi monitoring zagospodarowania przestrzennego i dokonuje okresowych ocen realizacji zapisów planu, opracowując raporty o stanie zagospodarowania przestrzennego województwa. Narzędzie to pozwala na bieżąco śledzić zmiany w sposobie wykorzystania przestrzeni i formułować odpowiednie rekomendacje, także w odniesieniu do skali urbanizacji w poszczególnych częściach regionu.

Od strony technicznej istnieje możliwość wykorzystania istniejących platform informacyjnych do prezentowania danych o zagospodarowaniu przestrzennym. Przykładowo, działający pod auspicjami Województwa geoportal ORSIP 2.0 (Otwarty Regionalny System Informacji Przestrzennej) gromadzi i udostępnia różnorodne dane przestrzenne dotyczące regionu – w tym informacje z zakresu ochrony środowiska, przyrody czy infrastruktury turystycznej. Rozszerzenie go o warstwę prezentującą obszary intensywnej lub rozproszonej zabudowy mogłoby stanowić cenne narzędzie wspomagające pracę planistów i informowanie mieszkańców, wpisujące się w politykę ochrony walorów przyrodniczych województwa.

Należy jednak zaznaczyć, że samo pojęcie „nadmiernej zabudowy” nie jest zdefiniowane w przepisach prawa, a tworzenie oficjalnego rejestru takich terenów wykracza poza obowiązujące kompetencje samorządu województwa. Zadania związane z planowaniem i kontrolą zabudowy należą przede wszystkim do gmin (w ramach miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego oraz decyzji administracyjnych). Ewentualne utworzenie ponadlokalnej bazy danych o terenach zagrożonych nadmierną urbanizacją wymagałoby zatem inicjatywy legislacyjnej lub przynajmniej wspólnych ustaleń z właściwymi podmiotami.

W ocenie Zarządu, kwestie te mogłyby być rozważane we współpracy Departamentu Rozwoju i Transformacji Regionu (odpowiedzialnego m.in. za politykę przestrzenną województwa) z Wojewódzkim Ośrodkiem Dokumentacji Geodezyjnej i Kartograficznej w Katowicach (odpowiedzialnym za prowadzenie geoportalu), przy czym WODGiK mógłby pełnić jedynie rolę wspierającą w zakresie przygotowania technicznego takiej ewentualnej aplikacji. Na chwilę obecną Zarząd Województwa koncentruje się na realizacji istniejących narzędzi planistycznych i monitoringowych, które pośrednio służą osiągnięciu celu, jakim jest ochrona beskidzkiego krajobrazu przed niepożądaną zabudową.

Z poważaniem